

การชำระบัญชีนิติบุคคลกับการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้า/บริการ

ในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้นจะเป็นคนสัญชาติใดก็ได้ ไม่จำกัดว่าต้องเป็นคนไทย แต่ผู้ที่จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าจะต้องมีสภาพเป็นบุคคลตามกฎหมาย จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ทั้งนี้เพราะในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 มีถ้อยคำที่แสดงว่าผู้ที่ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้นต้องเป็นบุคคลตามกฎหมาย¹ เช่น ในมาตรา 13 ว่าด้วยเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น มาตรา 35 ว่าด้วยการคัดค้านของบุคคลอื่นที่เห็นว่าตนมีสิทธิคิดว่าผู้จดทะเบียน มาตรา 108 และมาตรา 109 ว่าด้วยบทกำหนดโทษการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วมของบุคคล เป็นต้น

ในกรณีที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าเป็นบุคคลธรรมดา สภาพบุคคลย่อมเริ่มตั้งแต่คลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 ดังนั้นเมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท² ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ให้คำนิยามคำว่า กองมรดกของผู้ตาย ได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้³

เครื่องหมายการค้า นั้น เป็นทรัพย์สินทางปัญญาอย่างหนึ่ง มิใช่สังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ ไม่มีรูปร่าง ทั้งไม่อาจยึดถือครอบครองได้อย่างทรัพย์สินทั่วไปดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน⁴ อาจนับได้ว่าเป็นบุคคลสิทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งตามกฎหมายย่อมตกเป็นมรดกแก่ทายาทได้เช่นกัน จึงอาจโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าให้แก่ทายาทของเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้ถึงแก่ความตาย โดยผู้จัดการมรดกหรือโดยพินัยกรรมให้แก่ผู้รับพินัยกรรมตามที่ผู้ตายระบุไว้

¹ คำวินิจฉัยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 318/2542 เรื่อง ปัญหาการสิ้นสุดของเครื่องหมายรับรอง ฮาลาล พฤษภาคม 2542

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 9544/2542

ส่วนกรณีนิติบุคคลเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า การมีสภาพเป็นนิติบุคคลจะมีได้ก็ด้วยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น⁵ และนิติบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติหรือกำหนดไว้กฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งไว้แต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น⁶

โดยเหตุนี้การสิ้นสภาพการเป็นนิติบุคคลจึงต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือต้องจดทะเบียนเลิกและตั้งผู้ชำระบัญชี หรือเลิกโดยคำสั่งศาลหรือโดยผลของกฎหมายอื่น เช่น ล้มละลาย เป็นต้น ในที่นี้ผู้เขียน⁷ จะกล่าวถึงการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าโดยผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลซึ่งโดยปกติ ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด เป็นต้น เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับธุรกิจการค้า เพื่อการแสวงหากำไรในการประกอบธุรกิจโดยตรง

ห้างหุ้นส่วนก็ดีหรือบริษัทก็ดี แม้จะได้เลิกกันแล้ว กฎหมายก็ยังถือว่ายังคงตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี โดยปกติหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการของบริษัทย่อมเป็นผู้ชำระบัญชี เว้นแต่ข้อสัญญาของห้าง หรือข้อบังคับของบริษัทจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น⁸ ซึ่งบุคคลที่กล่าวข้างต้นมีอำนาจโดยตำแหน่งเดิมจันใด เมื่อหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการของบริษัทเป็นผู้ชำระบัญชีก็ยังคงมีอำนาจอยู่จันนั้น⁹

หน้าที่หลักของผู้ชำระบัญชีคือ ชำระสะสางการทำงานของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นให้เสร็จไป กับจัดการใช้หนี้เงินและแจกจ่ายสินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น¹⁰ โดย

- (1) แก่ต่างว่าต่างในนามของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในอรรถคดีพิพาทอันเป็นแพ่งหรืออาญาทั้งปวง และทำประนีประนอมยอมความ
- (2) ดำเนินกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามจำเป็นเพื่อการชำระสะสางกิจการให้เสร็จไปด้วยดี
- (3) ขายทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

5 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 65

6 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66

7 อติศานายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดปราจีนบุรี กรมทะเบียนการค้า ปัจจุบันคือกรมพัฒนาธุรกิจการค้า - ผู้เขียน

8 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1251

9 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1252

10 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1250

(4) ทำการอย่างอื่น ๆ ตามแต่จำเป็น เพื่อชำระบัญชีให้เสร็จไปด้วยดี¹¹

เมื่อการชำระบัญชีสิ้นสุดลง ผู้ชำระบัญชีต้องทำรายงานการชำระบัญชีแสดงว่า การชำระบัญชีนั้น ได้ดำเนินไปอย่างไร และได้จัดการทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นไปประการใดแล้วเรียกประชุมใหญ่เพื่อเสนอรายงานนั้นและชี้แจงกิจการต่อที่ประชุม เมื่อที่ประชุมใหญ่อุบัติรายงานนั้นแล้ว ผู้ชำระบัญชีจะต้องนำข้อความที่ได้ประชุมกันนั้นไปจดทะเบียนภายในสิบวันนับแต่วันประชุม เมื่อได้จดทะเบียนแล้ว ให้ถือว่าเป็นที่สุดแห่งการชำระบัญชี¹² กฎหมายห้ามฟ้องผู้ชำระบัญชีในหนี้สินซึ่งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้น หรือผู้ชำระบัญชีเป็นลูกหนี้เมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่สิ้นสุดแห่งการชำระบัญชี¹³

ในระหว่างผู้ชำระบัญชีกำลังชำระสะสางทรัพย์สินและหนี้สินของนิติบุคคลนั้น ผู้ชำระบัญชีสามารถทำสัญญาโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าของนิติบุคคลที่เลิกกิจการไปแล้วให้บุคคลใด ๆ ก็ได้ เพราะเป็นการจัดการทรัพย์สินหนี้สินของนิติบุคคล เพียงแต่เมื่อดำเนินการโอนเครื่องหมายการค้าให้แก่ใครไป จะต้องรายงานให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นหรือที่ประชุมผู้เป็นหุ้นส่วนให้ทราบด้วย

แต่เมื่อการชำระสะสางทรัพย์สินและหนี้สินของนิติบุคคลดำเนินไปจนถึงขั้นได้จดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีไปแล้ว การกระทำใด ๆ ของผู้ชำระบัญชีภายหลังวันที่ได้จดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีนิติบุคคลนั้น ผู้ชำระบัญชีไม่มีอำนาจดำเนินการได้อีกต่อไป ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 2877/2547 จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด จดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด วันที่ 13 กรกฎาคม 2536 จดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีวันที่ 20 เมษายน 2537 ทำให้จำเลยที่ 1 **สิ้นสภาพนิติบุคคล** ไม่มีอำนาจดำเนินการต่อไปตั้งแต่วันที่จดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชี

คำพิพากษาฎีกาที่ 2940/2547 “ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า **สัญญาขายลดเช็คกระทำขึ้น** หลังจาก**ที่บริษัท ฐ. ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีตามประมวล**

11 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1259

12 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1270

13 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1272

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1270¹⁴ วรรคสอง อันถือได้ว่า บริษัท ฐ. ได้สิ้นสภาพนิติบุคคลไปแล้ว สัญญาขายลดเช็คดังกล่าวจึงไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย ทั้งการที่ ข. และ ศ. ลงลายมือชื่อสลักหลังและประทับตราบริษัท ฐ. ในเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ ก็เป็นการสลักหลังโอน โดยปราศจากอำนาจ ย่อมเป็นอันใช้ไม่ได้โดยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1008 โจทก์จึงเป็นผู้ที่ได้รับเช็คพิพาทมาโดยการสลักหลังที่ขาดสาย โจทก์ย่อมไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 และมาตรา 905 จำเลยทั้งสามในฐานะผู้สั่งจ่ายจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์”

ในการชำระสะสางทรัพย์สินหนี้สินของนิติบุคคลนั้น ผู้ชำระบัญชีส่วนมากมักจะลืมเรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าของนิติบุคคลหรือทรัพย์สินทางปัญญาอย่างอื่น มารู้ตัวทีหลังต่อเมื่อจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีไปแล้ว นึกถึงเครื่องหมายการค้าขึ้นมาได้ รีบยื่นคำขอและทำสัญญาโอนเครื่องหมายการค้าเข้ามา ซึ่งถ้าเป็นกรณีนี้นายทะเบียนจะปฏิเสธไม่รับจดทะเบียน โอนเครื่องหมายการค้า เพราะนิติกรรมการ โอนเกิดขึ้นภายหลังจากวันที่นิติบุคคลนั้นจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชี โดยผู้ชำระบัญชีที่ไม่มีอำนาจดำเนินการแล้ว ตามตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาข้างต้น

เมื่อการชำระบัญชีผิดพลาด ผู้ชำระบัญชีอาจต้องรับผิดชอบในฐานะละเมิดต่อผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นหรือเจ้าหน้าที่ของนิติบุคคลก็ได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3199/2545 “ จำเลยเป็นทั้งกรรมการและผู้ชำระบัญชีของบริษัทจำกัด จึงมีหน้าที่เอื้อเพื่อสอดส่องในการประกอบกิจการของบริษัทที่ตนเป็นกรรมการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1168 และในฐานะที่เป็นผู้ชำระบัญชีตามมาตรา 1252 จำเลยจึงควรจะต้องทราบ ว่า บริษัทเป็นหนี้ค่าภาษีดังกล่าวแก่โจทก์ เนื่องจากการยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีไม่ถูกต้อง หากต้องรอให้เจ้าพนักงานประเมินแจ้งการประเมินมาก่อนไม่ เพียงแต่หากผู้มีหน้าที่ชำระภาษียื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีไม่ถูกต้อง เจ้าพนักงานมีอำนาจออกหมายเรียกมาได้สวนและแจ้งการประเมินได้ต่อไปเท่านั้น จำเลยจะอ้างว่าโจทก์มิได้แจ้งการประเมินให้จำเลยทราบ จึงไม่ทราบว่ามีหนี้ภาษีอากรหาได้ไม่

14
มาตรา 1270 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ เมื่อการชำระบัญชีกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทสำเร็จลง ผู้ชำระบัญชีต้องทำรายงานการชำระบัญชีแสดงว่า การชำระบัญชียังไม่ได้ดำเนินการไปอย่างไร และได้จัดการทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นไปประการใด แล้วให้เรียกประชุมใหญ่เพื่อเสนอรายงานนั้นและชี้แจงกิจการต่อที่ประชุม

เมื่อที่ประชุมใหญ่ได้ให้อนุมัติรายงานนั้นแล้ว ผู้ชำระบัญชีต้องนำข้อความที่ได้ประชุมกันนั้นไปจดทะเบียนภายในสิบสี่วันนับแต่วันประชุม เมื่อได้จดทะเบียนแล้วดังนี้ให้ถือว่าเป็นที่สุดแห่งการชำระบัญชี ”

เมื่อบริษัทจำกัดจดทะเบียนเลิกบริษัท จำเลยมิได้แจ้งการเลิกกิจการภายใน 15 วัน นับจากวันเลิกประกอบกิจการตามประมวลกฎหมายรัชฎากร มาตรา 85/15 แต่ไปแจ้งเลิกกิจการภายหลังจากนั้น 1 ปีเศษ และรีบจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีในเวลา 2 เดือนเศษต่อมา โดยบริษัทยังมีเงินสดเหลืออยู่จำนวนหนึ่ง การที่จำเลยมิได้กั้นเงินที่ชำระหนี้ให้โจทก์ แต่กลับแบ่งเงินดังกล่าวเฉลี่ยคืนแก่ผู้ถือหุ้น จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1264 และมาตรา 1269 การกระทำของจำเลยจึงเป็นการจงใจปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ชำระบัญชีโดยฝ่าฝืนกฎหมายทำให้โจทก์เสียหาย อันเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ ”

ข้อควรระวังในการชำระบัญชีของนิติบุคคลก็คือ สิทธิในเครื่องหมายการค้านั้น ในปัจจุบันสามารถประเมินตัวราคาเป็นเงินได้ และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถนำยึดหรืออายัดสิทธิในเครื่องหมายการค้า เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำออกขายทอดตลาด เพื่อนำเงินมาชำระบัญชีให้แก่ตนได้

ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปคือ เมื่อจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีนิติบุคคลไปแล้ว หากนิติบุคคลนั้นมีเครื่องหมายการค้าค้างการดำเนินการอยู่ ผู้ชำระบัญชีจะดำเนินการอย่างไรได้บ้าง

1.กรณีที่ยื่นคำขอและทำสัญญาโอนเครื่องหมายการค้าก่อนวันจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชี

กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่านายทะเบียนเครื่องหมายการค้าสามารถพิจารณารับจดทะเบียนโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าให้แก่ผู้รับโอนตามที่ผู้ชำระบัญชีได้ทำสัญญาโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ เพราะการทำนิติกรรมสัญญาโดยผู้ชำระบัญชีที่ยังมีอำนาจตามกฎหมาย

2.กรณีทำสัญญาโอนเครื่องหมายการค้าก่อนวันจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชี แต่ยื่นคำขอจดทะเบียนโอนภายหลังจากวันจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีแล้ว

กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า นายทะเบียนสามารถรับจดทะเบียนโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ ถ้าหากปรากฏหลักฐานรายงานการประชุมเสร็จการชำระบัญชีที่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทรับรองความถูกต้อง ที่ระบุถึงเรื่องการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าให้แก่ใคร มาแนบประกอบการพิจารณา¹⁵

3.กรณีทำสัญญาโอนและนำคำขอจดทะเบียนมาขึ้นภายหลังจากวันจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชี ถ้าเป็น

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1270 อ้างไว้แล้วข้างต้น

3.1 ถ้ารายงานการประชุมเสร็จการชำระบัญชีที่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทรับรองความถูกต้อง ระบุว่า การโอนเครื่องหมายการค้าของนิติบุคคลให้แก่ผู้ใดไว้ นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าสามารถดำเนินการโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้านั้นได้ เพราะผู้ชำระบัญชีได้ดำเนินการสะสางทรัพย์สินหนี้สินแล้ว แต่ยังมีได้ดำเนินการจดทะเบียนให้ถูกต้อง

3.2 ถ้ารายงานการประชุมเสร็จการชำระบัญชีที่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทรับรองความถูกต้อง ไม่ได้ระบุว่า โอนเครื่องหมายการค้าของนิติบุคคลนั้นให้แก่ผู้ใดไว้ นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าจะต้องปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนให้ ทั้งนี้ เพราะผู้ชำระบัญชีหลงลืมการชำระบัญชีในเรื่องนี้ ในกรณีเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่า

3.2.1 เจ้าหนี้ของนิติบุคคล (ถ้ามี) สามารถฟ้องผู้ชำระบัญชีให้รับผิดชอบในหนี้สินของนิติบุคคล และนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดเครื่องหมายการค้าดังกล่าวมาเพื่อขายทอดตลาดต่อไป แต่จะต้องฟ้องคดีภายในกำหนดเวลาสองปีนับแต่วันถึงที่สุดแห่งการชำระบัญชี¹⁶ ณ ภูมิลำเนาของผู้ชำระบัญชีที่ได้จดทะเบียนไว้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4360/2539 “ เดิมห้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 1 มีสำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ แต่ต่อมาจำเลยที่ 1 ได้จดทะเบียนเลิกห้าง เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2535 และจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2535 การที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2537 ต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ โดยขณะยื่นฟ้อง ผู้ชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 1 มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสมุทรปราการ และจำเลยที่ 2 มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครพนม ดังนี้ เมื่อจำเลยที่ 1 จดทะเบียนเลิกห้างและชำระบัญชีเสร็จแล้ว ถือว่าจำเลยที่ 1 มิได้ประกอบกิจการต่อไป จึงถือเอาสำนักงานใหญ่เดิมเป็นภูมิลำเนาหรือที่ประกอบธุรกิจในขณะยื่นฟ้องมิได้ กรณีนี้จำเลยที่ 1 คงมิได้แต่เพียงภูมิลำเนาเฉพาะการ คือ ภูมิลำเนาของผู้ชำระบัญชีซึ่งปรากฏว่าอยู่นอกเขตอำนาจของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้ภายหลังจำเลยที่ 1 จดทะเบียนเลิกห้างและเสร็จการชำระบัญชีเกินกว่า 1 ปีแล้ว โจทก์จึงไม่มีสิทธิยื่นฟ้องคดีนี้ต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 150 ” และ

คำพิพากษาฎีกาที่ 4165/2533 “ ในการชำระบัญชีเพื่อเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด เมื่อผู้ชำระบัญชีได้เลือกกำหนดเอาสถานที่ใดเป็นสำนักงานชำระบัญชี ต้องถือว่าสถานที่นั้นเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการในการชำระบัญชีของห้างนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 42

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1272 บัญญัติว่า “ ในคดีฟ้องเรียกหนี้สินซึ่งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้น หรือผู้ชำระบัญชีเป็นลูกหนี้อยู่ในฐานะเช่นนั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันถึงที่สุดแห่งการชำระบัญชี ”

แม้จะเสร็จการชำระบัญชีและได้จดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัดแล้วก็ตาม แต่ภูมิลาเนา เฉพาะการดังกล่าวนั้น จะยังคงอยู่ ณ สถานที่นั้นต่อไปอีกจนสิ้นระยะเวลาสองปีนับแต่วันถึงที่สุด แห่งการชำระบัญชี ”

3.2.2 ในกรณีไม่มีเจ้าหนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นรวมกัน ขึ้นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวเข้ามาใหม่ และขณะเดียวกันให้ผู้ชำระบัญชีร้องเพิก ถอนทะเบียนเครื่องหมายการค้าของนิติบุคคลนั้น¹⁷ ซึ่งจะทำให้การพิจารณาเครื่องหมายการค้า ของนายทะเบียนดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ติดปัญหาเรื่องความเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมาย การค้าของนิติบุคคลนั้น

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอีกก็คือ เมื่อเวลาให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนนำเครื่องหมายการค้ามาจด ทะเบียนใหม่ร่วมกัน ปรากฏว่าหุ้นส่วนบางคนไม่ได้เข้ามาเป็นผู้ขอจดทะเบียนร่วมด้วย ทำให้เกิด ความไม่พอใจ ไม่ยอมลงร่วมด้วยในการขอเพิกถอนเครื่องหมายเดิม เช่น กรณีนี้เรื่องจริงคือ หุ้นส่วนผู้จัดการเดิมห้างหุ้นส่วนจำกัดรายหนึ่ง เมื่อจดทะเบียนเลิกและเป็นผู้ชำระบัญชี ไม่ยอมขอ เพิกถอนทะเบียนเครื่องหมายเดิม เนื่องจากไม่มีชื่อเป็นเจ้าของร่วมในการขอจดทะเบียนเครื่องหมาย การค้าใหม่ ทำให้การจดทะเบียนใหม่ก็ทำไม่ได้ ถอนทะเบียนก็ยังถอนไม่ได้เพราะหากขอถอนไป แล้ว หากมีบุคคลภายนอกมาขึ้นสวมรอยแทน จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการฟ้องร้องคดีต่อศาล ในภายหลัง

3.2.3 ใช้สิทธิทางศาลขอเป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าร่วมโดยผู้ เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นที่เป็นหุ้นส่วนก่อนวันจดทะเบียนเลิกนิติบุคคล

ตามปกติทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนหรือของบริษัทจะแบ่งคืนให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นได้แต่เพียงเท่าที่ไม่ต้องเอาไว้อใช้ในการชำระหนี้ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเท่านั้น¹⁸ ดังนั้นเมื่อเสร็จการชำระบัญชีนิติบุคคลแล้ว ยังมีทรัพย์สินของนิติบุคคลตกค้างมีได้นำไปแบ่งสรร กัน ทรัพย์สินดังกล่าวย่อมตกให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของนิติบุคคลดังกล่าวนั้นทุกคน ร่วมกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1065 ที่บัญญัติว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนอาจถือเอา ประโยชน์แก่บุคคลภายนอกในบรรดาสิทธิอันห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนนั้นได้มา แม้ในกิจการซึ่งไม่ ปรากฏชื่อของตน โดยร้องต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 ที่บัญญัติว่า “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใด

17 ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ปราศจากอำนาจของผู้ชำระบัญชี เพราะการที่นายทะเบียนเพิกถอนมิใช่เป็นเพราะการร้องขอของผู้ชำระบัญชี แต่เป็นการเพิกถอนเพราะเครื่องหมายการค้า นั้น ไม่มีบุคคลตามกฎหมายถือสิทธิ

18 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1269

จะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้”

เมื่อมีการจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีของนิติบุคคลไปแล้ว ผู้ชำระบัญชีหมดอำนาจในการดำเนินการชำระสะสางทรัพย์สินหนี้สินของนิติบุคคลนั้นอีกต่อไป แต่กฎหมายยังคงให้ต้องรับผิดชอบในหนี้สินซึ่งนิติบุคคลนั้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้น หรือผู้ชำระบัญชีเป็นลูกหนี้อยู่ในฐานะนั้น (การชำระบัญชี) อีกสองปีนับแต่วันชำระบัญชี ดังนั้น หากมีทรัพย์สินที่ยังคงตกค้างอยู่จะ ทำอย่างไรถ้าไม่ให้ผู้ชำระบัญชีใช้สิทธิต่อศาลขอชำระสะสางทรัพย์สินทางที่ตกค้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินหรือบุคคลสิทธิที่มีทะเบียนหรือต้องจดทะเบียนอย่างเช่นเครื่องหมายการค้า ที่เปิดช่องให้มีการโอนสิทธิในความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าให้แก่บุคคลใดก็ได้ โดยการโอน ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า จึงน่าจะถือได้ว่าเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลได้ ทำนองเดียวกับคำพิพากษาฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3154/2528 บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 มิได้หมายความว่าใครต้องการจะใช้สิทธิทางศาลก็ใช้ได้ตามอำเภอใจ แต่เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาด้วยว่ามีกฎหมายสารบัญญัติสนับสนุนว่าเป็นกรณีจำเป็นจะต้องมาร้องขอต่อศาลเพื่อ รับรองหรือคุ้มครองตามสิทธิของตนที่มีอยู่ จึงจะใช้สิทธิทางศาลได้

ผู้ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งมีชื่อผู้อื่นเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์อยู่ในทะเบียนที่ดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ครอบงำที่ยังไม่จดทะเบียนให้ปรากฏในทะเบียนที่ดินว่าตนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ย่อมไม่อาจดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ได้ และอาจเสียสิทธิไปได้ถ้ามีบุคคลอื่นได้สิทธิในที่ดินนั้น โดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตกับได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตดังนั้น เพื่อให้ได้ให้ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามสิทธิของตนที่มีอยู่ในฐานะเจ้าของ กรรมสิทธิ์จึงจำเป็นต้องดำเนินการให้ปรากฏขึ้นในทะเบียนที่ดินว่าตนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์และกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ.2497) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 กำหนดว่าผู้ได้มาต้องยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดว่าตนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวดังนั้น บุคคลที่ได้กรรมสิทธิ์ที่ดินตาม มาตรา 1382 จึงมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งว่า ตนได้ กรรมสิทธิ์เพื่อนำไปแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการจดทะเบียน ส่วนที่ดินประเภทที่ยังไม่ได้จดทะเบียนไว้ในทะเบียนที่ดิน ไม่มีกฎหมายบัญญัติดังกล่าวและผู้ยึดถือที่ดินดังกล่าวโดย เจตนายึดถือเพื่อตนย่อมได้สิทธิครอบครองที่ดินนั้นแล้วตามมาตรา 1367 ทั้งกฎหมายก็ให้ความ

รับรองคุ้มครองสิทธิครอบครองและจำหน่ายจ่ายโอนได้ จึงไม่มีความจำเป็นแต่ประการใดที่จะต้องมาร้องขอต่อศาล

มีข้อนำสังเกตประการหนึ่งก็คือ ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 มาตรา 93 บัญญัติว่า “ สิทธิในเครื่องหมายรับรองสิ้นสุดลง เมื่อเจ้าของเครื่องหมายรับรองนั้นตาย หรือสิ้นสภาพบุคคล ” ซึ่งต่างกับสิทธิในความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ และเครื่องหมายร่วม ไม่ได้สิ้นสุดเพราะความตายของเจ้าของ หรือการสิ้นสภาพนิติบุคคล

จากคำพิพากษาฎีกาที่ 2877/2547 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2940/2547 ที่ได้พิพากษานิติบุคคลเมื่อได้จดทะเบียนเลิกบริษัทและจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีแล้ว ถือได้ว่านิติบุคคลนั้นได้สิ้นสภาพนิติบุคคลไปแล้ว จึงถือได้ว่า ถ้าเป็นกรณีที่เป็นเครื่องหมายรับรอง ซึ่งเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงความเป็นเจ้าของเครื่องหมายรับรองสิ้นสุดลงเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตายหรือสิ้นสภาพบุคคล ดังนั้น หากยังมีเครื่องหมายรับรองตกค้างการชำระบัญชีอยู่ ผู้ชำระบัญชีจะอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 มาใช้สิทธิร้องขอศาลไม่ได้ เพราะกฎหมายถือว่า ความเป็นเจ้าของเครื่องหมายรับรองสิ้นสุดลงเมื่อเจ้าของถึงแก่ความตายหรือสิ้นสภาพนิติบุคคล ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลสนับสนุนกรณีการร้องขอให้สิทธิทางศาลเพื่อจัดการเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ และเครื่องหมายร่วม หากผู้ชำระบัญชีหลงลืมมิได้ดำเนินการชำระบัญชีได้

อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาตัดสินไว้โดยตรง จึงเป็นกรณีที่จะต้องคอยติดตามดูว่าจะมีคำพิพากษาฎีกาตัดสินไว้ประการใดต่อไป เพราะปัญหาดังกล่าวมานี้ นับวันจะมามากขึ้นซึ่งอาจเป็นเพราะความไม่เข้าใจหรือความหลงลืมไม่เห็นความสำคัญของเครื่องหมายการค้า นักธุรกิจหรือนักลงทุนก็เป็นได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าระบบทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยยังได้รับการพัฒนาไม่เพียงพอ

เมื่อใดที่ผู้คนในระบบเศรษฐกิจเห็นความสำคัญของตัวทรัพย์สินทางปัญญาและระบบของมันในประเทศนั้น ๆ และสามารถให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจหรือเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่มีการเอื้ออำนวยให้นักลงทุนต่าง ๆ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นได้ในระบบเศรษฐกิจหรืออีกนัยหนึ่งสามารถสร้างความร่ำรวยได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะเป็นเจ้าของสิทธิหรือไม่ก็ตามนั่นเอง กล่าวคือ ระบบทรัพย์สินทางปัญญาจะถึงจุด

สุดยอด ต่อเมื่อทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเรื่องประจำตัวสำหรับบุคคลทั่วไปและนักลงทุนทั่วไปใช้
ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นส่วนในการตัดสินใจในการลงทุนเพื่อสร้างผลกำไร¹⁹

๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑

นายพิบูล ตันสุภผล (นบ., นบท.)
นายทะเบียนเครื่องหมายการค้า
1 พฤษภาคม 2549

19 “เมื่อทรัพย์สินทางปัญญาถึงแก่ภัย” โดย คนชอนนอนคิก วารสารกรรมทรัพย์สินทางปัญญาปีที่ 1 ฉบับที่ 07 ประจำเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ 2549 หน้า 12